

Статус спостерігача, Митний союз і ЄС. Розбіжність зобов'язань

8

Юлія ЦИРФА

Намагання послабити наслідки світової фінансово-економічної кризи й залучити якомога більшу кількість національних експортних потужностей до участі в регіональних економічних торговельних мережах сприяє поживленню діяльності Української держави на різних напрямках міжнародної співпраці. Політико-економічний характер таких взаємодій, що первинно спирається на геополітичне положення та ресурсний потенціал нашої країни, приводить до вибудовування багатомірних ланцюжків міждержавних інтеракцій, котрий охоплює як західний, так і східний ареали співпраці.

Зокрема, 31 травня 2013 року в Мінську під час засідання Форуму ділових людей держав-учасниць Єдиного економічного простору (ЄЕП) підписано Меморандум про поглиблення взаємодії між Євразійською економічною комісією (ЄЕК), як єдиним постійно діючим регульовальним органом Митного союзу і ЄЕП, та Україною.

Ухвалення цього документа стало результатом домовленостей, досягнутих під час засідання Вищої Євразійської економічної ради за участю президентів Казахстану, Білорусі та Росії 29 травня 2013 року в Астані. Головними темами зустрічі вважалися перспектива створення Євразійського економічного союзу (з 1 січня 2015 року) і розширення взаємодії країн-учасниць Митного союзу з Киргизією й Україною. Та коли врахувати, що офіційний Бішкек виявляє рішуче налаштування з приводу приєднання країни до цього інтеграційного угруповання, бажання української сторони поглибити відносини зі згаданою структурою може сприйматися двояко – відповідно, з європейської та російської сторін.

У принципі, меморандум первинно спрямований на підтвердження прагнення України з одного боку та Євразійської економічної комісії Республіки Білорусь, Республіки Казахстан та Російської Федерації з другого боку підтримувати й розвивати співробітництво, що ґрунтується на принципах взаємної поваги, в різних сферах економіки. Оскільки, згідно з документом, наша держава прагне поглиблювати взаємодію з державами-членами МС і ЄЕП, а надалі стати спостерігачем при Євразійському економічному союзі, меморандум надав їй можливість:

- на запрошення Голови Вищої Євразійської економічної ради (за згодою всіх її членів) бути присутньою на відкритих засіданнях цього органу;

- на запрошення Голови Ради Євразійської економічної комісії (за згодою всіх її членів) бути присутньою на відкритих засіданнях Ради ЄЕК без права участі в прийнятті рішень;

- на запрошення Голови Колегії ЄЕК бути присутньою на засіданнях колегії без права участі у прийнятті рішень;

- направляти свої пропозиції до ЄЕК.

Позаяк підписання документа, з точки зору офіційної влади, стало першим кроком на шляху до надання Україні статусу спостерігача при МС, можна стверджувати: на цьому етапі спрацювала українська формула співпраці з об'єднанням у форматі «3+1». Однак Договір про створення єдиного митного простору та формування митного союзу, підписаний між Білоруссю, Казахстаном та Росією 6 жовтня 2007 року, не містить згадки про можливість отримання статусу спостерігача з боку третіх сторін. Та й сам текст документа передбачає, що з метою забезпечення взаємодії в рамках меморандуму та обговорення питань, пов'язаних із подальшим поглибленням співробітництва, Україна визначає свого представника, наділеного необхідними повноваженнями. Відтак статус спостерігача наша держава зможе отримати лише з 1 січня 2015 року при новоствореному Євразійському економічному союзі.

Згідно з текстом меморандуму, представництво при МС надає Україні право на отримання копій документів, прийнятих Вищою Євразійською економічною радою та Євразійською економічною комісією, за винятком документів, що містять інформацію обмеженого поширення (конфіденційну чи для службового користування). Цей пункт, за словами Прем'єр-міністра України Миколи Азарова, дає Києву змогу заздалегідь отримувати інформацію про окремі рішення МС і, за можливості, змі-

новати деякі негативні аспекти на рівні дипломатичних контактів із керівництвом країн-членів угруповання. Тим більше що «група достатньо компетентних фахівців» в українському уряді вже нині вивчає можливість приєднання України до цілої низки угод у рамках МС, а згодом – і ЄЕП. Проте документи, котрі не мають конфіденційного чи службового характеру, можна у вільному доступі вивчити на офіційних сайтах керівних органів МС.

Утім, налагодження контактів із МС та надалі – Євразійським економічним союзом повинно допомогти офіційному Києву зберегти на наявний обсяг товарообігу з Росією, Білоруссю та Казахстаном, а також оцінити «плюси» і «мінуси» можливого членства в об'єднанні. Справді, створення Євразійського економічного союзу має стати найпрогресивнішою формою економічної інтеграції трьох держав, сумарний ВВП яких уже сьогодні становить 85% валового продукту всіх держав-учасниць СНД. Тим паче що товарообіг України з цими державами 2012 року сягнув 63 млрд. доларів США.

Однак іще напередодні підписання меморандуму заступник генерального секретаря ЄврАзЕС Сергій Глазєв зазначив, що статус спостерігача в Євразійському економічному союзі, який нині тільки формується, означатиме намір України ввійти до цього об'єднання. «Тому що статус спостерігача надається тільки тим державам, які хочуть увійти до нашого інтеграційного угруповання», – заявив він 29 травня 2013 року. Крім того, російський прем'єр Дмитро Медведєв ще в березні 2013 року натякав, що статус спостерігача не дає Україні жодних прав, які мають члени об'єднання.

РФ має більшість голосів у ЄЕК, а, згідно з Договором про створення єдиного митного простору та формування митного союзу, сторони цього угруповання у взаємній торгівлі можуть застосовувати спеціальні захисні, антидемпінгові та компенсаційні заходи, а також заборони та обмеження імпорту та експорту (ст. 3).

А щодо інвестиційної політики з боку РФ, то зазвичай мається на меті отримання контролю над великими промисловими об'єктами в Україні.

Окрім того, відповідно до тексту меморандуму Україна декларує наміри дотримуватися принципів, зафіксованих у документах, що формують договірно-правову базу Митного союзу та Єдиного економічного простору, й утримуватися від дій і заяв, спрямованих проти інтересів МС і ЄЕП. Але така позиція суперечить зовнішньополітичній лінії суверенної держави. Бо утримання від певних заяв чи дій на користь третьої сторони ставить державу у фактичну залежність від рішень цих міжнародних інститутів.

Українська сторона намагалася роз'яснити свою позицію перед ЄС (котрий у цьому разі, найімовірніше, відіграватиме роль «третьої сторони») ще до підписання документа. Виступаючи на засіданні Комітету з питань закордонних справ Європарламенту 27 травня 2013 року, міністр закордонних справ України Леонід Кожара підкреслив, що наша держава приєднається до всіх угод Митного союзу, які не суперечать її зобов'язанням перед ЄС.

Зважаючи на те, що 15 травня 2013 року Європейська комісія схвалила проекти рішень Ради ЄС про підписання, тимчасове застосування та укладання Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом, співпраці офіційного Києва з його східними сусідами приділятиметься неабияка увага з боку ЄС. Окрім того, в спеціальній політичній заяві було підкреслено, що ці рішення є важливим технічним кроком, який уможливіє підписання Угоди про асоціацію на саміті «Східного партнерства» наприкінці листопада 2013 року у Вільнюсі за умови виконання Україною критеріїв, визначених у висновках Ради ЄС від 10 грудня 2012 року.

Тобто для нашої держави наразі важливим залишається не лише втілення механізму співробітництва з МС, котрий не передбачав би зобов'язань, які су-

Росія–ЄС: енергокомплекс, безвізовий режим, євразійська співпраця

3–4 червня в Єкатеринбурзі на 31-му саміті Росія–ЄС під час зустрічі Президента РФ Володимира Путіна з Головою Єврокомісії Жозе Мануелем Баррозу і Головою Європейської ради Германом ван Ромпеем ішлося, зокрема, про готовність Російської Федерації до створення в майбутньому спільного з ЄС єдиного енергетичного комплексу. Це передбачено підписаною в березні «дорожньою картою» енергоспівпраці до 2050 року. Сторони мають також обопільний інтерес у розширенні співпраці Європейського Союзу з Євразійським Союзом (Росія, Казахстан, Білорусь).

Президент РФ В. Путін порушив проблему прискорення переходу до безвізового режиму для його співвітчизників.

На саміті сторони також обговорили шляхи інтенсифікації взаємної торгівлі, основні положення угоди у сфері протидії незаконному обігу психотропних речовин, ключові пункти нової базової угоди про партнерство і співробітництво, позаяк чинна з 1994 року є застарілою і потребує оновлення.

перечитимуть угодам про вільну торгівлю з ЄС. Воно має вибудуватися з дотриманням трьох важливих правил, виголошуваних представниками вітчизняного МЗС: відповідності домовленостей національному законодавству; відповідності цих домовленостей стандартам і нормам СОТ; дотримання зобов'язань перед ЄС, зокрема в контексті створення зони вільної торгівлі між Україною та цим угрупованням. При цьому мають виконуватися умови так званого списку Фюле, переданого українській владі 6 лютого 2013 року. По суті, з 11 пунктів «списку» робота, яку наочно можна продемонструвати, ведеться за шістьма напрямками. Сьогодні відбувається розроблення та погодження відповідних законодавчих актів – стосовно внесення змін до Закону «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 року, перевиборів у п'яти «проблемних» округах, конституційних змін щодо судової системи, розроблення нової редакції Закону «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року, державної допомоги суб'єктам господарювання, конституційних змін щодо повноважень Рахункової палати. Уже прийнято низку антикорупційних законів, які, втім, іще належить удосконалити, зважаючи на відсутність прогресу у вирішенні ключових питань щодо створення незалежного антикорупційного координаційного органу та спеціалізованого агентства з розслідувань правопорушень. Однак деякі вимоги Євросоюзу наразі залишаються без розгляду: зокрема, ті, що стосуються Виборчого кодексу, перегляду або скасування Закону «Про всеукраїнський референдум» від 6 листопада 2012 року, змін до Закону «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року, реформи органів внутрішніх справ.

Реалізація цих вимог має першочергове значення для вдалого проведення саміту «Східного партнерства». Зокрема, для України.